

Euran erityinen esihistoria

Moni euralainen on löytänyt muinaisesineitä tai osallistunut arkeologisiin kenttätöihin. Luistarin kaivauksiin osallistui arkeologian opiskelijoiden ohella myös euralaisia kaivajia. Kaivaukset jäivät kaivajan mieleen, ja osallistuminen synnytti osallisuutta.

Esihistoria on läsnä euralaisten arjessa ja rakennustyömailla. Kolmhaaran arvokkaat kivikautiset haudat oli tutkittava ennen kuin alueelta saattoi ottaa hiekkaa. Luistarin kalmisto löytyi putkityömaalta, ja putkityöt oli keskeytettävä arkeologisten tutkimusten ajaksi. Esihistoria näkyy myös Euran seudun maalaiskuntien 1950-luvulla suunnitelluissa vaakunoissa.ⁱ Euran seudun esinelöydöt ovat innoittaneet myös korusuunnittelijoita. Luistarin korulöydöt inspiroiva Kalevalakorua luomaan Luistari-sarjan.ⁱⁱ Tunnetuimman Euraan liittyvän korun esikuva löytyi kuitenkin kauan ennen Luistaria: Vuonna 1890 Theodor Schwindtin Euran Pappilanmäellä tekemissä kaivauksissa nousi esiin 16 pronssiin valettua sydämenmuotoista valjaiden koristetta (KM 2699:4).ⁱⁱⁱ Valjaskoristeen mukaan tehty Kalevala-korun kaulariipus tunnetaan Euran sydämenä. Euran kunta on alkanut käyttää sitä epävirallisena symbolinaan. Valjaskoristeen helposti tunnistettava muoto tervehti vuonna 2021 jokaista, joka vieraili kunnan kotisivuilla.^{iv}

Vuonna 1969 löytyi arkeologi Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilanderin Luistarin kaivauksilla rikas hauta. Hautaan numero 56 oli 1000-luvun alkupuolella haudattu noin 45-vuotias, 165–170 senttimetriä pitkä nainen. Haudan vainajaa kutsuttiin aluksi Euran emännäksi, mutta hän sai myöhemmin nimen Luistarin Lempi. Haudan tekstiilit, korut ja esineet tutkittiin, ja vuonna 1976 perustettiin työryhmä ennallistamaan haudassa lepäävän naisen pukua. Työryhmään kuuluivat arkeologit Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander, Leena Tomantera ja Seija Sarkki. Puvun rekonstruointia edisti omalta osaltaan myös Euran muinaispukutoimikunta.^v Puku valmistui vuonna 1982. Euran muinaispuku on ensimmäinen yhden haudan arkeologisiin löytöihin perustuva muinaispuku. Kaikki sittemmin virallistetut muinaispuvut on myös rekonstruoitu yhden haudan perusteella.

Presidentti Tarja Halonen pukeutui vuoden 2001 itsenäisyyspäivän vastaanotolla Euran emännän pukuun. Presidentin käyttämän puvun valmistamiseen oli osallistunut euralainen muinaispukutoimikunnan jäsen Erja-Kaarina Helkiö, joka oli ollut tekemässä myös alkuperäistä rekonstruktiota. Kuva: Presidentti Tarja Halosen toimisto.

Vuonna 1991 Euran kulttuurisihteeriksi valittiin Sirpa Wahlqvist. Wahlqvist oli opiskellut kansatiedettä ja arkeologiaa Turun yliopistossa. Hänen käsissään Euran esihistoria, teollinen kulttuuriperintö ja rakennettu ympäristö taipuivat uudella tavalla palvelemaan opetuksen, matkailun ja paikallisten identiteettien rakentamista. Euroopan unionin jäsenyys avasi vuodesta 1994 lähtien uusia lähteitä erilaisten hankkeiden rahoitukseen. Euran ensimmäinen 1990-luvun lopun EU-rahoitteinen hanke oli *Elävän esihistorian Eura*. Se loi pohjan Euran esihistorian elävöittämiselle.^{vi} Euran esihistorian elävöittäjät ottivat oppia muista Pohjoismaista.^{vii} 1990-luvun lopussa Esihistorian opastuskeskus Naurava lohikäärme avasi Euran elävässä esihistoriassa uuden luvun. Sirpa Wahlqvistin mukaan tavoite oli, että ”rikas esihistoria heijastuu myös tähän päivään ja on osa euralaisten arkea, mutta myös kiinnostava ja vetovoimainen matkailuvaltti”.^{viii}

EU-rahoitus mahdollisti myös Härkännummen viikinkikylän rakentamisen ja toiminnan käynnistämisen. Kylä valmistui vuonna 1999. Eurasta ei ole löydetty rautakauteen ajoittuvia asumusten jäänteitä, joten talojen mallit ovat peräisin muualta Suomesta. Ala-Satakunnan perinneyhdistys Osma ry, Muinaiselämys Oy ja Euran kunta ottivat tavakseen järjestää juhannusta edeltävänä viikonloppuna Härkänummella *Muinaisaikaan*-tapahtuman, joka saavutti laajaa suosiota 2000-luvun kahdella ensimmäisellä vuosikymmenellä. Esihistorian elävöittäjät ympäri Suomea osallistuivat tapahtumiin, ja kylässä on nähty esimerkiksi seppiä, metsästäjiä, kehrääjiä ja tarinankertojia. Härkännummen viikinkikylässä on järjestetty myös muinaisleirikouluja sekä koottu viikinkiaseita, kudottu kangasta ja maisteltu viikinkiajan ruokia.^{ix}

Härkänummella esiteltiin muinaistekniikoita kesällä 2003. Kuvassa Maritta Rinne, Heidi Jaakkola, Mervi Formulahti ja Mia Heikkilä. Euran kotiseutuarkiston kokoelmat.

Euran kunnan opetussuunnitelmaan kirjattiin vuonna 2016, että omat juuret ja myönteinen omanarvontunne ovat perusta erilaisuuden hyväksymiselle. Euran asema arkeologian kannalta Suomen tärkeimpänä paikkakuntana kirjattiin osaksi kunnan kasvatus- ja opetustoimen arvopohjaa.^x Esihistoria oli teollisen historian ja perinteen ohella vahvasti läsnä myös Euran vuoden 2020 kulttuurikasvatussuunnitelmassa. Kunnanjohtaja Juha Majalahden mukaan se oli yksi kunnan menestystekijä.^{xi} Kulttuurikasvatussuunnitelma sisälsi kouluille esihistorian opetukseen liittyviä retkiä ja työpajoja.^{xii} Nauravan lohikäärmeen ja muiden toimijoiden järjestämässä työpajoissa koululainen saattoi perehtyä Euran viikinkiaikaan ja muinaistekniikoihin sekä tunnustella ja kokeilla muinaisesineiden ja tekstiilien kopioita.^{xiii}

Koululainen Jussi Lavosen piirtämä viikinkivene. Euran kunnanarkiston kokoelmat.

Panelian miekkalöytö

Heinäkuussa 2021 Matti Rintamaa löysi Euran Kiukaisten Paneliasta pronssisen katkelmallisen miekan, joka sai Museoviraston muinaiskaluluettelossa löytöpaikan mukaan nimekseen Saario ja arkistointinumeron KM43299. Miekka ajoittuu pronssikaudelle 900–700 eaa. väliselle ajalle ja on kolmas Panelian alueelta tehty pronssikautinen miekkalöytö. Ensimmäinen aikaisemmin löydettyistä miekoista (KM 12243) on peräisin Ruoholan talon Loukomäen pronssikautisesta hautaröykkiöstä vuodelta 1949 ja toinen miekka (KM13770) löytyi irtolöytönä Raitalan tilan pellosta vuonna 1955.^{xiv}

Matti Rintamaa löysi miekan palaset metallinetsimellä noin seitsemän senttimetrin syvyydestä vanhempiensa pihanurmen alta. Palasia löytyi seitsemän. Osa miekan osista jäi löytymättä. Miekan säilässä on vielä näkyvissä ainakin kaksi kaksoisspiraalikoristetta, mutta konservoinnin jälkeen niitä voi paljastua useampiakin.^{xv}

Panelian miekka (KM43299) päätyi löytöpaikalle todennäköisesti rakennustöiden yhteydessä siirretyn peltomaan mukana jo vuosia sitten. Miekka on mahdollisesti aikoinaan uhrattu Panelian muinaislahden rantaveteen, siis nykyisen viljelysaukean laidalle. Myös Paneliasta vuonna 1955 löydetty miekka on tulkittu vesiuhriksi, kuten myös varhaiselle rautakaudelle ajoittuvat pronssiset renkaat (KM 2476), jotka on löydetty jo vuonna 1886.^{xvi} Kuva: Sami Raninen. Museoviraston kokoelmat.

ⁱ Heraldikko Gustaf von Numersin suunnittelemissa Euran, Hinnerjoen ja Kiukaisten vaakunoissa on esihistoriallinen teema. Kiukaisten vaakuna vahvistettiin käyttöön 26. syyskuuta vuonna 1950. Honkilahden vuonna 1951 käyttöön otetussa vaakunassa ei ole viitteitä esihistoriaan. Hinnerjoen vaakuna vahvistettiin toukokuun 4. päivänä vuonna 1953. Myös Euran vaakunassa on pieni esihistoriaan liittyvä elementti. Vaakunan sakarakoro edustaa seudun kärjäkiviä ja muinaislinnaa. Haikonen et. al. 1982.

ⁱⁱ Luistari, tutkimusportaali. <<https://luistari.fi/fi/>>.

ⁱⁱⁱ Muinaiskalupäiväkirja. Arkeologiset kokoelmat.

<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/kmloyto/read/asp/r_default.aspx>.

^{iv} Euran kunnan kotisivut. <<https://www.eura.fi/>>.

^v Euran muinaispuku. Kotiseutuliiton verkkosivut. <<https://www.flickr.com/photos/kotiseutuliitto/31042915776>>.

^{vi} Sirpa Wahlqvistin haastattelu 22.9.2020.

^{vii} Ibid.

^{viii} Wahlqvist 2009, 26.

^{ix} Wahlqvist ja Lääperi 2020, 9.

^x Euran perusopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2016. <<https://peda.net/aura/perusopetus/ol/12pyp1/pal>>.

^{xi} Wahlqvist ja Lääperi 2020, 3–4.

^{xii} Wahlqvist ja Lääperi 2020, 4.

^{xiii} Esihistorian opastuskeskus Naurava lohikäärme. <<https://www.eura.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kulttuuri/elavan-esihistorian-aura/esihistorian-opastuskeskus/>>.

^{xiv} Satakunnan Museon tiedote 1.10.2021.

^{xv} Satakunnan Museon tiedote 1.10.2021.

^{xvi} Satakunnan Museon tiedote 1.10.2021.